

STUDIA HISTORICA TYRnaviensia XXI

KATEDRA HISTÓRIE
Studia Historica
Tyrnaviensia
XXI

**Dejiny v pohybe – pohyb v dejinách
1/2021**

REDAKČNÁ RADA / EDITORIAL BOARD

prof. PhDr. Vladimír Rábik, PhD.,
Katedra história, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, Slovensko

doc. PhDr. Zuzana Lopatková, PhD.,
Katedra história, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, Slovensko

doc. Mgr. Miloš Marek, PhD.,
Katedra história, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, Slovensko

Mgr. Michal Franko, PhD.,
Katedra história, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, Slovensko

doc. Mgr. Ingrid Halászová, PhD, Katedra dejín a teórie umenia,
Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, Slovensko

Mgr. Lucia Nováková, PhD., Katedra klasickej archeológie,
Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, Slovensko

prof. PhDr. ThDr. Peter Zubko, PhD., Slavistický ústav SAV Bratislava,
Filozofická fakulta, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave,
Katedra slovenského jazyka a literatúry, Trnava, Slovensko

Prof. Dr. Vincenzo Ruggieri, Pontificio Istituto Orientale, Roma, Italia

Conf. dr. Adinel C. Dincă, Romanian Academy of sciences,
Cluj-Napoca, Institute of History – Babeş-Bolyai University,
Faculty of History and Philosophy, Department of Medieval, Romania

PhDr. Blanka Kubíková, Ph.D., Národní galerie Praha, Česká republika

Prof. Dr. Andreas Külzer, Das Institut für Mittelalterforschung (IMAFO)
der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Abteilung Byzanzforschung,
Wien, Österreich.

doc. PhDr. Eduard Droberjar, Ph.D., Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied,
Nitra, Slovensko

Prof. Péter Kovács, DSc., Péter Pázmány Catholic University,
Department of Classical philology, Budapest, Hungary

Prof. Dr. Ergün Laflı, Dokuz Eylül university, Department of Archaeology, Izmir, Turkey

© AUTORI / AUTHORS:

Ahmad Heidari, Zoltan Iusztin, Ivana Kvetánová, Miloš Marek,
Ivan Mrva, Lucia Nováková, Radoslava Ristovská

Každá štúdia prešla anonymným recenzným konaním.

Publikácia vznikla s prispením projektu VEGA č. 1/0058/18 Hostia na Slovensku
v stredoveku. Migrácia a jej determinanty v kontexte európskeho vývoja
a Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

OBSAH / CONTENTS

Úvod / Introduction	9
Miloš Marek	

ŠTÚDIE / STUDIES

Ahmad Heidari - Lucia Nováková:

Pottery, language and cultural basin: mapping the prehistoric settlement in Central Zagros	13
---	----

Miloš Marek:

„Hospites nostri, dilecti et fideles“ Spoločenská kategória hostov v stredovekom Uhorsku / “Hospites nostri, dilecti et fideles” Social category of guests in medieval Hungary	41
--	----

Ivan Mrva:

Hostia, migranti a kolonisti na Nitrianskom a Bratislavskom Záhorí. Pokus o stručný prehľad migračných vĺn / Guests, migrants and colonists in Nitra and Bratislava Záhorie. An attempt at a brief overview of migration waves.....	79
--	----

Zoltan Iusztin:

The City of Becske in the second half of the 16 th century	103
---	-----

Ivana Kvetánová:

Album Arcibratstva pásikárov v Chtelnici / The register book of the Archconfraternity of the Cord of St. Francis from Chtelnica.....	121
---	-----

Radoslava Ristovská:

Farská knižnica v Dolnej Krupej – súčasný stav / Parish library in Dolná Krupá – current state	147
---	-----

RECENZIE / REVIEWS

ŽAŽOVÁ, Henrieta – MANÁK, Marián (eds.). <i>Fons Tyrnaviensis VIII.</i> (Marián Babirát).....	169
--	------------

Album Arcibratstva pásikárov z Chtelnice

IVANA KVETÁNOVÁ

The register book of the Archconfraternity of the Cord of St. Francis from Chtelnica

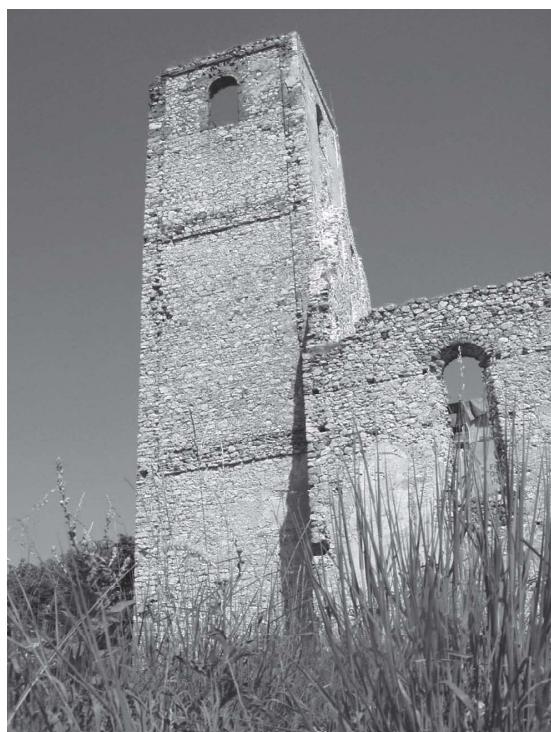
Abstract: Some of the inhabitants from Chtelnica (Slovakia, originally Dobrá Voda-manor, district Piešťany) decided to become the members of layman Franciscan Order. They founded the local community and thus joined the Archconfraternity of the Cord of St. Francis (The Cordbearers of St. Francis), which was created at the Monastery of St Catherine of Alexandria near of Dechtice (Slovakia, originally Dobrá Voda-manor, district Trnava). We have obtained more information about the local Archconfraternity of Cordbearers thanks to a newly discovered register book of the members (so-called album). This unique book has been preserved in the Archive of the Roman Catholic Parish at Chtelnica and it is displayed at the Museum in the Castle of Chtelnica. This is only one edition of the register books preserved until today. Apparently, the newly discovered book is only a continuation of another elder and probably lost register book. Its contents list of the members of Archconfraternity in Chtelnica, compiled between 1749-1782. This newly discovered register book became a part of rarely preserved album. Certainly, it is a very important supplement of general register books to all the members of the Archconfraternity of the Cord of St. Francis, which was created at St. Catherine's Monastery (founded in 1709, saved at The University Library in Bratislava – Cabinet of historical manuscripts).

Keywords: Monastery of St Catherine of Alexandria near of Dechtice, Katarínska, Franciscans, Archconfraternity of the Cord of St. Francis, The Cordbearers of St. Francis, Register book, Dobrá Voda-manor, Chtelnica

V príspevku prezentujeme novoobjavený album Arcibratstva pásikárov v Chtelnici, ktorý sa zachoval v archíve miestnej rímsko-katolíckej fary. Obsahuje zoznam členov tunajšieho bratstva, spisaného medzi rokmi 1749-1782. Tzv. pásikári boli členmi laického bratstva Sv. Františka Serafínskeho, nazývaného tiež Arcibratstvom chordigerov, či kordigerov alebo pásikárov, či jednoducho Opaskovým bratstvom. Pomenovanie vyplynulo zo zvyku nosiť pod odevom konopný pletený opasok (tzv. chordu alebo kordu) pri pomíajúce mníške cingulum. Spoločenstvo chordigerov existovalo aj pri františkánskom kláštore Sv. Kataríny pri Dechticiach, ku ktorému patrili aj pásikári z Chtelnice.

Existencia kláštora Svätej Kataríny pri Dechticiach (Katarínska), ovplyvnila aj život obyvateľov žijúcich v jeho bezprostrednom okolí. Stala sa centrom pútnikov, ktorí sem putovali, či už veriac v zázraky Sv. Kataríny

Alexandrijskej – patrónky kostola a kláštora, alebo boli oslovení spiritualitou františkánov, ktorým bolo toto miesto zverené do opatery. Kláštor bol založený Krištofom Erdődim v roku 1618. Zakladajúcu listinu kláštora vydali 21. decembra 1618 v kaštieli v Chtelnici, ktorý bol vtedajším centrom správy Dobrovodského panstva (obr. 1).¹

Obr. 1. Františkánsky kláštor a kostol Sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach

¹ MVSR, Štátny archív v Bratislave – Fond Mariánska provincia františkánov (ďalej ŠA-BA-MPF): In č. 929: KÓŠA, Eugen. *Antiquarii Provinciae Sanctae Mariae in Hungaria Ordinis Minorum Sancti Francisci collectanea. (1706-1774)*, s. 375; BALOGH, Bernard. *Fratris Eugenii Kósa Antiquarii Provinciae Sanctae Mariae in Hungaria Ordinis Minorum Sancti Patris Nostri Francisci Strictioris Observantiae collectaneneorum, Patris Tertiae... Tom. II/3, (1774-1808)*, s. 6. Kóša omylom zamieňa meno manželky zakladateľa Krištofa Erdődiho. Ako manželku spomína Annu Máriu, matku Krištofa a manželku Tomáša Erdődiho, ktorá bola však v tom čase už po smrti. BALASOVITS, Odoricus. *Brevis historia conventuum ordinis S. Francisci Seraphici reformatae provinciae ex authentici fontibus in archivio provincie existentibus deducta*. Posonia, 1869, s. 184-185.

K založeniu kláštora viedli viaceré okolnosti – zázraky, ktoré sa na tomto mieste diali, a predovšetkým príbeh mladého Jána Aponiho.² I napriek svojmu urodzenému pôvodu, žil tuná v roku 1617 ako pustovník po dobu jedného roka. Na tomto mieste sa mu údajne zjavovala Sv. Katarína Alexandrijská. Rodina nástojila na jeho návrate do rodinného sídla, kam ho násilím napokon odviedli. Na ďalší deň mladý Ján zomrel.

Kedže sa miesto nachádzalo na území Dobrovodského panstva, právomoc založenia kláštora teda prináležala vtedajším majiteľom Erdődiovcom. Avšak i rodina Aponiovcov, či Labšanských z Jablonice bola s týmto miestom úzko spätá okrem iného i vďaka postave spomínaného Jána Aponiho. Rodiny si vybrali Katarínsku ako miesto svojho posledného odpočinku. Prví františkáni (menší bratia rádu Sv. Františka) prišli na Katarínsku už v roku 1619, teda rok po vydaní zakladajúcej listiny. Usadili sa už pri existujúcej staršej kaplnke, vedľa ktorej bola postavená najskôr len budova kláštora. Kláštor patril do Mariánskej provincie. Dôvod, pre ktorý boli na miesto pozvaní práve františkáni, by sme mohli hľadať zrejme i v menšej finančnej náročnosti ku založeniu františkánskeho kláštora,³ no v neposlednom rade v samotnej náklonnosti Erdődiovcov práve k tejto reholi. Analógiou by mohol byť ďalší kláštor založený touto rodinou na ich pozemkoch v Chorvátsku (františkánsky kostol a kláštor – Klanjec). Otázkou, ktorá zostáva stále nezodpovedaná je, kto spravoval staršiu gotickú kaplnku a okolity cintorín? Kaplnku spomínila nielen zakladacia listina kláštora z roku 1618, bola rovnako potvrdená archeologickým a architektonickým výskumom.⁴

² ŠIMONČIČ, Jozef. Kostol a kláštor Sv. Kataríny. In *Mojej Trnave, K dejinám Trnavy a okolia*. Trnava, 1998, s. 346. ISBN 80-967935-1-9. MATUĽOVÁ, Martina. *Kláštor sv. Kataríny pri Dechticiach*. Diplomová práca. Univerzita Komenského v Bratislave : Katedra slovenských dejín. Bratislava, 2003, s. 23.

³ KUŠNIRÁKOVÁ, Ingrid. Vplyv uhorských magnátov na obnovu katolíckej cirkvi a podobu ľudovej zbožnosti v prvej polovici 17. storočia. In FEDERMAYER Frederik et al. *Magnátske rody v našich dejinách 1526-1948*. Martin : Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2012, s. 108. ISBN 978-80-970196-6-2.

⁴ Už v roku 2005-2002 objavil jej severný mûr J. Urminský. V nasledujúcich rokoch, počas archeologického výskumu vedeného M. Slivkom a I. Kvetánovou a architektonicko-historického výskumu realizovaného J. Žufsovou, sme identifikovali jej východnú stenu a polygonálne presbytérium. KVETÁNOVÁ, Ivana – SLIVKA, Michal. *Archeologický výskum Dechtice - Kláštor sv. Kataríny Alexandrijskej „Katarínska“ (júl - august 2007)*. Výskumná správa, Filozofická fakulta Univerzity Komenského. Bratislava, 2007; ŽUFFOVÁ, Jaroslava. *Ruina Kos-tola a Kláštora sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach, tzv. Katarínska Architektonicko-histo-rický výskum, 2. Etapa. Výskum situácií odkrytých archeologickým výskumom*. Bratislava, 2011. (rukopis), s. 25 - 27. Analýzam kostrových pozostatkov z cintorína v okolí kaplnky sa venovala S. Bodoriková. BODORIKOVÁ, Silvia – URMINSKÝ, Jozef. Kostrový hrob z presbytéria zanik-

Arcibratstvo pásikárov

V okolí kláštora sa akosi prirodzene rozšírilo pod patronátom františkánov, laické Bratstvo Sv. Františka Serafínskeho. Založili ho v roku 1635, teda 17. rokov po založení kláštora.⁵ O roku vzniku nás informuje B. Balogh, avšak samotná zakladajúca listiny konfraternity sa nezachovala. Jeho členmi sa mohli stať laici, ktorých zaujala charizma Sv. Františka. Známi sú ako Arcibratstvo chordigerov, či kordigerov alebo pásikárov, či jednoducho Arcibratstvo Sv. Františka Serafínskeho (lat. *Archiconfraternitas cordigerorum S. Francisci*). Pomenovanie vyplynulo zo zvyku nosiť pod odevom konopný pletený opasok (tzv. chordu alebo kordu) pripomínajúce mníške cingulum (obr. 2, 3). Arcibratstvá pásikárov vďaka svojej existencii pápežovi Sixtovi V., ktorý vydal povolenie na ich vznik v roku 1585.⁶ Všetky založené bratstvá laikov boli pridružené k Arcibratstvu v Assisi, ku ktorým ich viazal systém odpustkov a milostí. Po konventuáloch, bolo od roku 1587 povolenie zriaďovať arcibratstvá rozšírené aj medzi františkánmi prísnej observancie.⁷ Spoločenstvo chordigerov existovalo aj pri kláštore Sv. Kataríny. Postupne si vytvorilo sieť bratstiev v dedinách a mestečkách na juhozápadnom Slovensku. Tieto z veľkej časti patrili do teritória kveštu kláštora, avšak na Záhorí

---

nutého kostola sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach (okr. Trnava). In *Slovenská Antropológia*, 2007, roč. 10, č. 2, s. 4-10. ISBN 1336-5827. BODORIKOVÁ, Silvia – KVETÁNOVÁ, Ivana – SLIVKA, Michal. Nové kostrové nálezy zo zaniknutého kostola sv. Kataríny pri Dechticiach (okr. Trnava, Slovensko). In *Slovenská Antropológia*, 2008, roč. 11, č. 1, s. 14–19. ISBN 1336-5827. MOLNÁROVÁ, Katarína. *Analýza kostrových pozostatkov z prikostolných cintorínov v Lehniciach (okr. Dunajská Streda)*, na „Katarínke“ (okr. Trnava) a v Gáni (okr. Galanta). Ri-gorózna práca. Univerzita Komenského v Bratislave : Prírodrovedecká fakulta. Bratislava, 2012, s. 34–64.

⁵ ŠAB-MPF, inv. č. 930: BALOGH, *Fratris Eugenii Kósa Antiquarii Provinciae Sanctae Mariae in Hungaria*, s. 37. Okrem Balogha potvrzuje založenie v roku 1735 aj novoobjavený text zo SNA v Bratislave: KADLEČÍK, František Mária. *Kostol a kláštor Sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach v prameňoch Ústredného archívu rodu Erdödy*. Nepublikovaný rukopis, prednáška počas konferencie 400. výročia založenia kláštora Sv. Kataríny Alexandrijskej. Chtelnica, 17.11.2018. Za informáciu dakuju F. Kadlečíkovi, OFM.

⁶ ČAPKOVIČ, Pius. Bratstvo Pásikárov. In *Františkánsky obzor*, Žilina, 1941/42, roč. 8, č. 2, s. 64; GAJDOŠ, Vševlad Jozef. Kto je autor Hory zlatej serafínskej. In *V tichu kláštorov a knižníc*. Bratislava : Lúč, 2004, s. 221-230. ISBN 80-7114-491-6.

⁷ *Sommario dell'indulgenze, gracie, stationi, et tesori spirituali. Concessi dalla Santità di Papa Sisto Quinto alla venerabile Archiconfraternità d'Assisi et alla fraternità del Cordone del Serafico Padre S. Francesco, ereta nella Chiesa della R. Padri Conuentuali di esso Santo in Cremona* [online]. Cremona 1597. [cit. 8.1.2019]. Dostupné na internete: <<https://cordigerisanfrancesco.blogspot.com/search/label/Cordigerato>>

Obr. 2. Agostino Carraci: Sv. František z Assisi odovzdáva cingulá zástupu veriacich, rytina 1586.

a smerom ku Čachticiach presahovalo toto vymedzené územie.⁸ Prvým známym direktorom bratstva na Sv. Kataríne bol Františkán Jakub Fábri r. 1644, neskôr Zachariáš Handrovic (Handrovič) v r. 1647, ďalej Hieronym Nárošný, Šebastián Hojný, Pavol Nikl, v období 1690 – 1695, viacráz spomínaný Benignus Smrtník. Posledným bol Wolfgang Vozár v rokoch 1780 – 1782.⁹

Členovia si dali záväzok konať dobré skutky, dobročinnosť, pomoc blížnym a chorým, asistovať pri pohreboch. Nevyžadovalo sa dodržiavanie celibátu a tak mohli žiť v manželstve. Mali sa však zdráhať opilstva a modliť dennodenne predpísané modlitby. Spoločenstvo malo filiálky po celom okolí kláštora, každé z nich viedlo zo znamy členov zapísané v matrike zaodetej do červeného zamatu, nazývanej aj album. Okrem centrálneho albumu obsahujuceho zo znamy všetkých členov podľa jednotlivých dedín, či mestečiek, si každé spoločenstvo viedlo vlastný mestny album. Záujemca o vstup do arcibratstva sa ohlásil u otca alebo matky bratstva. Tí ho predstavili ostatným členom a počas prijatia im bol odovzdaný opasok posvätený direktorom bratstva. Následne zapísali ich meno do albumu. Raz do mesiaca, najčastejšie prvú nedelu po nove, sa stretávali na pobožnostiach pôvodne zrejme priamo v kláštore na Sv. Kataríne pri Dechticiach. Bežne sa v arcibratstvách zaraďovala na nasledujúci pondelok sv. omša za zosnulých členov.¹⁰ Nechýbali procesie a iné pobožnosti, počas ktorých sa odporúčalo nosiť opasky nie ukryté pod šatami, ale na viditeľnom mieste.¹¹ Neskôr ich cirkevná vrchnosť i mestní knazi nabádali k tomu, že slávnosti môžu vysluhovať i vo vlastných fariských kostoloch, namiesto putovania do vzdialeneho kostola na Kataríne.¹² Členovia mohli za istých okolností získať odpustky. Mali spoločnú pokladničku, z ktorej financovali sv. omše pre mŕtvych ako i živých členov a bezúročne z nej požičiaval chudobným. Ak žil niekto v hriechu, dostal nanajvýš tri upo-

⁸ Veľká časť archívnych dokumentov dokladá neustále spory a vymedzovania hraníc kveštu s okolitými kláštormi. Hranice kveštu okolo roku 1644 tvorila línia Jablonica-Myjava – Čachtice – Trebatice – Bíňovce – Trstín. V 18. stor. boli určené v rozsahu 1 milie smerom na Trnavu, 2 milie, smerom na Šaštín a 3 milie na Nové Mesto nad Váhom. MATUĽOVÁ, Kláštor sv. Kataríny pri Dechticiach, s. 68.

⁹ ČAPKOVIČ, Bratstvo Pásikárov, č. 1, s. 13, č. 2, s. 63. MATUĽOVÁ, Kláštor sv. Kataríny pri Dechticiach, s. 74.

¹⁰ TÜSKÉS, Gábor - KNAPP, Ilona Éva. Bruderschaften in Ungarn im 17. und 18. Jahrhundert. In *Bayerisches Jahrbuch für Volkskunde. Institut für Volkskunde*. München, 1992, s. 12.

¹¹ ČAPKOVIČ, Bratstvo Pásikárov, č. 2, s. 63-67; GAJDOŠ, Kto je autor Hory zlatej serafínskej, s. 222-224.

¹² Príkladom sú tiež odporúčania pre dechtických pásiakov v kanonickej vizitácii Dechtíc z roku 1756. DUBOVSKÝ, Ján Milan. Cirkevné dejiny obce Dechtice. In ŠIMONČIČ, Ignáč (eds.). *Dechtice - K dejinám R. Kat. Farnosti. 840. Výročie Kostola Všetkých svätých*. Dechtice, 2012, s. 57.

zornenia, po ich neakceptovaní bol vylúčený z bratstva a jeho meno bolo jeho vyčiarknuté zo zoznamu.¹³

Členom arcibratstva bolo odporúčané riadiť sa príručkami. V našom prostredí to bola *Hora Zlatta seraffinska*, ktorú napísal Ján Mihalkovič a vychádzala v Trnave r. 1674. Neskôr, v r. 1691 vydal Benignus Smrtník dielo *Poklad Serafinsky*.¹⁴ V samotnej knižnici kláštora na Katarínke evidujeme v roku 1766 až 50 výtlačkov *Pokladu Serafinského*,¹⁵ samozrejme nechýbala ani *Zlatá hora serafínska*.¹⁶ V samotnom kláštore uchovávali ústredné súpisu albumy všetkých členov arcibratstva. Podľa inventára spisaného po zániku kláštora sa v kláštorej chodbe (*in medio ambitu*) nachádzali dva albumy pokryté typlickou červenou látkou (*Liber Confraternitatis bisso rubra obductus*), pričom jednu z nich označujú ako *antiquus*, teda išlo zrejme o starší album, ktorý podľa zapisovateľa inventáru nemal žiadnu hodnotu (*valoris nullius*).¹⁷

Obr. 3. Sv. František z Assisi a pásikári
(Sommario dell'indulgenze... Cremona 1597)

¹³ TÜSKÉS - KNAPP, Bruderschaften in Ungarn im 17. und 18. Jahrhundert, s. 12.

¹⁴ GAJDOŠ, Kto je autor Hory zlatej serafínskej, s. 221-230.

¹⁵ MVSR, ŠABA-MPF: Inv. 469: *Inventarium Bibliotheca* 1766, s. 11.

¹⁶ MVSR, ŠABA-MPF: Inv. 469: *Inventarium Bibliotheca* 1766, s. 17.

¹⁷ MVSR, ŠABA-MPF: Inv. 780/1: *Inventarium Rerum Aboliti Conventus S(anc)tae Catharinae tam existentium, quam divenditarum ex 1787*, s. 4 – v poznámke pri *Liber Confraternitatis antiquus bisso rubra obductus je dopísané ceruzou – Budam*, teda tento exemplár zrejme putoval do Budapešti. Inv. 780/2: *Elenchus Rerum et Mobilium aboliti Conventus P.P. Franciscanorum S. Catharinensium Anno 1787*, s. 3.

Pásikári očami Juraja Fándlyho

Svoj osobitý pohľad na pásikárov priniesol i Juraj Fándly, známy kritik františkánskeho kláštora Sv. Kataríny, kňaz pôsobiaci v rokoch 1780-1807 na fare v Naháči, nachádzajúcim sa hneď pod kláštorom. V známom diele *Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diábлом* (1789) uvádza akúsi štatistiku, ktorej cieľom bolo poukázal, že veriaci z okolia sa nevedeli modliť ani tie najzákladnejšie modlitby ako Otčenáš, Verím v Boha, Anjel Pána, Desatoro atď., alebo nepristupovali k sv. spovedi: „*Jeden farár ked prišól na fáru, s kteréj farníci k bližnému klášteru s pásiki velmi tuho boli priwázani, našol od mnoha rokov v sprostosci zanedbaných ludí...*“ Fándly dáva aj svoje vysvetlenie: „...*odkád to pochádzalo? Ne odinád, len odtád, že takí farníci behávali w čas Ráno we Swátek do mníšského Kostela na ranú Swatemšu, a ted ju, tam máličko postojíce, počuli, o Slowa božího naučení ništ nedbali; a do farského kostela prez rok sotvá šest rázi prišli, tak sprostí, aj s dítkami zostali, ani to sebe za hrích nepokládali, co nátura, to svecké i božské prikázaní zakazuje, slowem: wolakterí žili, jako howadá...*“¹⁸

Či to bolo až tak zlé so zbožnosťou pásikárov, nevieme. Je možné, že Fándly generalizoval a nerozlišoval medzi tími, ktorí boli aktívni členovia arcibratstva a ostatnými veriacimi z okolia, ktorí sa tiež zrejme s obľubou uberali na sv. omše na Katarínu. Kláštor bol do istej miery konkurenciou pre okolitych farárov a preto nečudo, že mnohým bol trňom v oku. Isto sa kňazom nepáčilo, ak sa ich veriaci nezúčastňovali pobožností v domácom kostole a tým, ich nemohli viesť duchovne, Fándly ale potvrdzuje, že i zisk za sväté omše im neboli lahostajný. Na druhej strane obviňuje tých kňazov, ktorí spolupracovali s mníchmi a tolerovali akékoľvek stretnutia a sv. omše pásikárov vo farskom kostole, z ktorých im potom prináležal podiel.¹⁹

Na inom mieste prezentuje zrejme nielen svoj pohľad na to, že farníkov pritahovala účasť na bohoslužbách v kláštore, kým farské kostoly zostávali poloprázdne. „*Jestli sa ale nedaleko farského kostela wistaví mníšsky kostel, opúščajú farníci svojú duchovnú matku, která jich skrz krst duchowne splodila, to jest swój fárský kostel, a utekajú k blížnim mníchom, abi tam, lebo na krátce swojé božské službi wikonali, a lebo abi nowotné pobožnosti k wábení lidu*

¹⁸ FÁNDLY, Juraj. *Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diábлом*. Bratislava, 1789, s. 415-417. MATUĽOVÁ, Kláštor sv. Kataríny pri Dechticiach, s. 74.

¹⁹ FÁNDLY, *Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diábлом*, s. 414: *Jeden farár (ba mnohí, ne len jeden tak misleli) powedal, ked bich já si tého Braterstwá, nemál každí mesic zlatí za Swatemšu, dáwno bich ho boľ skasíruwal.*

*wimislené, wideli.*²⁰ Nezabúdajme však, že Fándly musel arcibratsvo strpieť len počas dvoch rokov svojho pôsobenia v Naháči, napokolko v roku 1782 bolo zrušené.

Odmysliac si kritiku a nevyberané slová na adresu „kordákov“ nás Fándly privádza na tzv. „Obnówky pásikového Braterstwá“. Odohrávali sa raz ročne vo farských kostoloch, priamo v sídlach jednotlivých arcibratsiev, kam za veriacimi prichádzal sám páter direktor, ktorý bol poverený riadením bratstva. Rovnako sprostredkováva celú štruktúru vedenia bratstva:

....mnisi wšeljakim (pod menom pobožnosti) spúsobem ludí k sebe wáibili, a to aj we farských kosteloch. Jeden bol pásikowého Braterstwá mnich najwatší riditel, a spráwce (musel bít už wimudruwaní, a Babickám známi kwestár) tento chodil po osadách, jako misionár z Rímu wislaní...“

Fándly píše, že direktor a jeho pomocník, ktorí sa uberali na „obnówky“ do dediny, sa vopred ohlásili: „Prw, lež tito dwá obnowiteli, na wolajakú osadu došli, jednim lebo dwoma dni predkom odpísali, že dondú na Obnówku. Na tento chór celá osada sa pohnula z radosti, k najwatsej ročitej pobožnosti...!“

Obnówky sa logicky neobišli ani bez hostiny, ktorá sa odohrávala v dome tatička brastva: „....tu hned paní matički snášali slepički, kopúnow, múku, koláčki, sladkosti, a neboli tež posledné dari fašankowné klobáski a iné také maškrti, ktoré sa u tatička tého braterstwa warili, pekli a pražili, znášali tež na pásiky konope.²¹ Vidíme tiež, že zrejme konopné šnúrky, alebo pásiky pre nových členov nezabezpečovali františkáni, ale každé bratstvo samo. Návšteva direktora trvala viac ako jeden deň, večer po príchode sa konala večera na uvítanie, keďže Fándly píše: „....potom Páter direktor na druhí den, mál we farském kostele sedúce pri svém stolíku, (jako biskup) kázeň, po nej hrubú swatú mšu, a dostal za ňu od Kordákov tolar, proti wšetkej običaje. Mál pod tú swatú mšu tak welkú oferu, jakú nikdá w roku nemával farár; potom prepasuwal chlapow, aj ženi, aj w katekizmuse newedomé deti, a uložil im na ten pásik ríkat istotné každodenné očenáše.“ Zdá sa teda, že počas tejto každoročnej obnovy okrem kázne, sv. omše, došlo i k príjmaniu nových členov a slávnostnému obdržaniu pásikov. Vek príjmania zrejme neboli presne definovaný. Počas tejto sv. omše došlo i k voľbe alebo potvrdeniu zástupcov arcibratstva: „Potom wolil, lebo potwrzuwal braterskí úrad, tatíka, wice tatíka; pani matku, konsalow k nezdrawému, lebo k pohrebu...²² Ked sa oficiálna slávnosť v kostole skončila,

²⁰ FÁNDLY, Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diábłom, s. 243; MATUĽOVÁ, Kláštor sv. Kataríny pri Dechticiach, s. 71.

²¹ FÁNDLY, Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diábłom, s. 410-411.

²² FÁNDLY, Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diábłom, s. 411

išlo sa opäť k tatíčkovi. Fándly je opäť uštipačný a podotýka, že tam jedli a pili len starší a bohatí bratia a sestry jedli to, čo chudobnejší naznášali. Rovnako kritizuje, že i napriek tomu, že si sami priniesli konope na pásičky, jeho prijatie ich stál groš. Počas hostiny vraj členovia pred direktorom sami na seba žalovali. Po skončení každoročnej obnovy, prikazoval direktor, aby sa v nedeľu popoludní schádzvali do kostola a tam sa modlili a predčítali si texty z *Hory zlate serafinskej* a čítali si regulu arcibratstva.²³

Juraj Fándly si zrejme prečítal aj príručku kordigerov *Zlatú horu serafinskú*: „... tátó knižka ništ nemá samo w sebe złého(...). Mali v tejto knižke artikul osmi wikládat, a twrdo prikazuwat zachowáwat, kterí zní takto: abi tim lepsí Pána Boha wsemohúciho, a Církwi swatej prikázani wedeli a je plniti mohli. To spasí Kordáka, a né korda...“²⁴

Hoci sa nám vtipné opisy slávností v podaní Fándlyho zdajú sympatické, treba neustále medzi riadkami čítať jeho iróniu a rozhorčenie. Je to aj pohľad praktika a intelektuála zároveň, obkoleseného jednoduchými ľuďmi, ktorý zrejme nemal veľké porozumenie pre ľudovú zbožnosť. I napriek hnevu, ktorý Fándly voči františkánom z Katarínky a „kordákom“ prechovával, musíme potvrdiť, že mnohé informácie, ktoré vo svojej rozmluve podáva, sú dôležitým faktom. Spomedzi početných historických prameňov nám práve Fándly udal presnú polohu súsošia kalvárie, ktorú dali v roku 1717 postaviť pred budovu kláštora na Katarínke práve členovia bratstva Pásikárov.²⁵

„Wím já jeden wcul prázni, wolakedi františkánsky klášter, S. Katerina menuvaní, stojí pred nim veliká štácia, na spôsob hori Kalwárie, s kresaného kamena wistavená, na nej velikí Kríž s figúrou Spasiteľa našého, pod ním na tej istej Kalwárie kamenskej stojí figúra Panny Marie, z druhéj strani svätého Jána [Evanjelsitu], všetko s kamena, pod níma je tento nápis:

ExpensIs ChorDIgerorVM ereCta.

Hle na takí cíl, a konec, na ozdobu mnišskych kostelov a klášterov, na rozmnožení mnišskych pobocných, nepotrebných pobožností, spízuwali sa. Na obnóvkach od chudoby widrankali sa peníze, nemohlo sa to ináč utrowit? Mohla sa táto mast draho predat, mohla sa dat na obživení chudobných farníkov, alebo

²³ FÁNDLY, Dúverna zmlúwa mezi mnichom a diábdom, s. 411.

²⁴ FÁNDLY, Dúverna zmlúwa mezi mnichom a diábdom, s. 413-414.

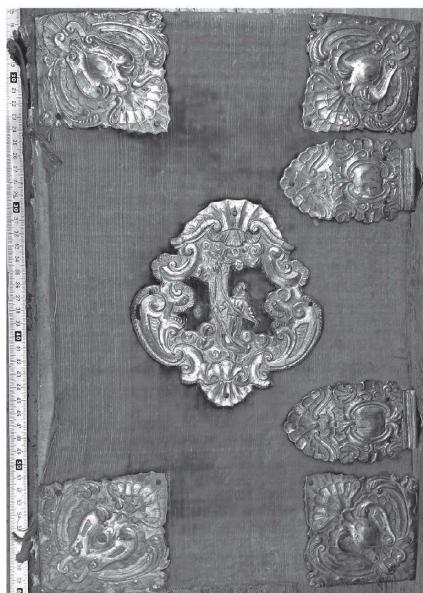
²⁵ MVSР, ŠAB-MPF, inv. č. 930: BALOGH, Fratris Eugenii Kósa Antiquarii Provinciae Sanctae Mariae in Hungaria, s. 37. B. Balogh spomína jedine, že Kalvária bola postavená z peňaží konfraternity: „quae suis impensis Calvariam Passionis Christi ante Conventum pro devotione populi ex lapidus erexit.“

na ozdobu chudobných farských kostelov, stojí tam, aj bude stáť v horách darebná útrata na památku...²⁶

Kalvária bola po zrušení kláštora, v roku 1811, prevezená do Dechtíc pred farský kostol, tak ako na to poukazuje nápis na podstavci.²⁷ Podmurovka z tej, ktorá zostala na pôvodnom mieste, sa nám podarilo nájsť v roku 2017 počas archeologického výskumu. Čím sa definitívne objasnila diskusia o pôvodnej polohe Kalvárie v rámci areálu kláštora.

Album chtelnického Arcibratstva chordigerov

K Bratstvu chordigerov sa pridali i obyvatelia Chtelnice, vzdialenej len približne 8 km od kláštora na Katarínke a založili vlastné spoločenstvo. O jeho existencii vieme i vďaka unikátej matrike pásikárov, ktorá sa zachovala v archíve miestnej rímsko-katolíckej fary v Chtelnici. Knihu dnes možno vidieť v priestoroch expozície v Kaštieli Chtelnica.

Obr. 4. Kniha arcibratstva pásikárov alebo album z Chtelnice.

²⁶ FÁNDLY, Dúwerná zmlúva mezi mníchom a diábłom, s. 420-421; ŠIMONČIČ, Jozef. Kostol a kláštor Sv. Kataríny v Dechticiach. In *Vlastivedný časopis*, 1989, č. 4, s. 161 – 166.

²⁷ ČIČO, Martin – KALINOVÁ, Michaela – PAULUSOVÁ, Silvia et al. *Kalvárie a krížové cesty na Slovensku*. Bratislava, 2002, s. 140-141.

Kniha chtelnického Bratstva pásikárov zaujme vašu pozornosť ešte predtým, ako si v nej zalistujete (obr. 4). Je obalená do obvyklého červeného zamatu a zdobí ju kovanie s vyobrazením Sv. Františka Serafínskeho prijímajúceho stigmata. Tento výjav stigmatizácie sa inšpiroval tzv. Chórovou legendou, podľa ktorej sv. Františkovi vtišol znaky Kristovho umučenia, práve Serafín, ktorý sa mu zjavil. Legenda, ktorej autorom je Tomáš z Celana, sa označuje chórovou práve preto, lebo ju Františkáni zvykli čítavali na chóre v predvečer sviatku Sv. Františka. Po rohoch sú z oboch strán ďalšie štyri ozdobné kovania a dve kovania na uzavorenie knihy. Kniha (rozmery: 33x21 cm) nemá číslované strany. Zoznam mužských členov konfraternity zaberá 17 strán, a súpis ženských mien – 22 strán.

Hned po otvorení knihy, sa na jej titulnom liste (obr. 5), dočítame, že pochádza z roku 1749: „*Knihę welebnego Arczy Bratrstwa S. Otcze Františka w mestecsku Chtelnicza założenego pod fratre(m) patrem Florianom Na t:c: (na toho czasu) Directorem tohoż Arczy Bratrstwa: S nakladem Pana tatika Ioannes Rosicsa. V: Tatika Nicola Coloniho: Inspectorę Georgius Vittingera w nowe sprawena w Rocze 1749: Za nottariustwa Jakuba Frosa.*“

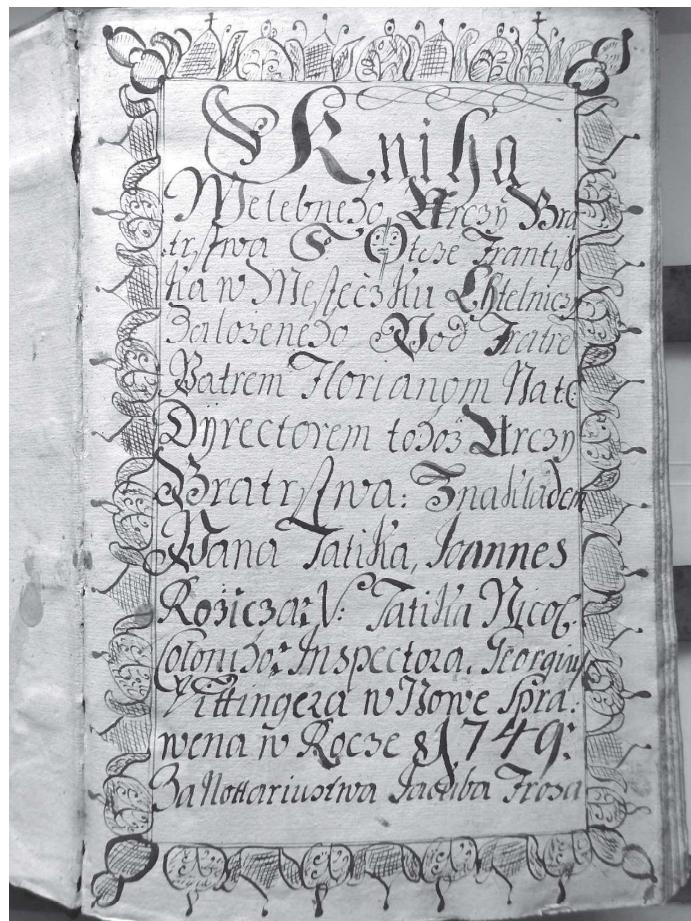
Obr. 5. Kovanie s vyobrazením stigmatizácie Sv. Františka

K súpisu došlo za pôsobenia miestneho kňaza Jána Loviškoviča (1746-1783). Na ďalších stranách nájdeme zoznam mien bez uvedenia presného roku, avšak spomína sa meno miestneho kňaza Jána Komlošiho, ktorý v Chtelnici pôsobil do roku 1746. Zrejme ide o starších členov, ktorí vstúpili do bratstva ešte pred spisaním tejto knihy. Nasleduje súpis mien od 1753 do roku 1782, kedy boli zrušené cisárom Jozefom II. všetky bratstvá v celej Habsburskej monarchii.

Medzi pásikárov patrili rovnako muži ako i ženy, zoznam ich mien bol rozdelený na *bratov* a *sestry*, tak ako sa vzájomne medzi sebou oslovovali. Súpis mužov a žien nenasledujú za sebou, za zoznamom mužov boli vynechané strany určené na zápis počas ďalších rokov. V knihe sú viaceré priezviská, ktoré v Chtelnici a okolí prežívajú dodnes (*Bašnák, Bílik, Blaško, Číž, Hlaváč, Hlúch, Honza, Chrvala, Jakab, Kičina, Kňazík, Krišlo, Kudla, Kvetán, Magnus, Mráz, Ostrovský, Putera, Polakovič, Pripko, Prvý, Rechtorík, Rožič, Slamka, Španár a iné*). Mnohé z priezvisk sa z Chtelnice vytratili (*Brunovský, Colloni, Foltín, Frolo, Fros, Híbel, Hlavička, Lednický, Neverický, Pastierik, Radványi, Rakovický, Sklenár, Sládek, Toman, Vartovný, Trebický, Turan, atď.*). Zaujímavá je aj podoba ženských priezvisk, ktoré sa napokon neoficiálne sa v miestnom dialekte používajú v tejto forme i doteraz – *Dorota Rozicska, Anna Hulmanka, Katerina Kiczinka, Katerina Jankovicska, Anna a Beta, či Katerina Magnuska (Virgo), Anna Boledowiczka, Eva Polakovicska, Katerina Basnaczka (Virgo), Anna Jakabka* etc. Jedno priezvisko sa odpisuje v rôznych prepisoch – *Kvetan – Kveta – Kvety – Qvetan*, alebo *Magdaffa*, inokedy *Majdaffa*. Pri sestrách, ktoré neboli vydaté sa objavuje slovo *virgo*, teda *panna* alebo výstižnejšie *nevystupujúca, slobodná* členka bratstva. Ak sa v mestečku objavili osoby toho istého mena, tak ich odlišili jednoducho pridaním mena ich manžela, tak ako to bolo aj v prípade Anny Blaškovej (*Anna Blaskowa Janova*), ak mali otec a syn totožné meno, uviedli za menom poznámku – syn alebo mladší (*Ioannes Buscko, sin, alebo Ioannes Radváni, junior*). Pri menách zomrelých sa objavuje krížik (obr. 6).

Kedy v Chtelnici vzniklo Bratstvo pásikárov?

Rok 1749 uvedený na prvej strane albumu by nás mohol zviesť k jednoduchému konštatovaniu, že pásikári v Chtelnici vznikli práve vtedy. V zozname výdavkov bratstva, hned v úvode albumu, nájdeme údaj, že bratstvo už v roku 1738 kúpilo zvonček pre umierajúcich členov spoločenstva, nové labarum, v roku 1743 nechalo zrekonštruovať oltár Sv. Františka, kúpilo

Obr. 6. Titulný list albumu.

materiál na podušky na oltár, zvonček a lampa na oltár a iné, zrejme pre kostol v Chtelnici, všetko za inšpektorátu Juraja Vittingera.

Vďaka inému, staršiemu albumu z roku 1709, ktorý sa uchoval v archíve františkánskeho kláštora v Malackách (dnes Univerzitná knižnica v Bratislave, Kabinet rukopisov, starých a vzácných tlačí), vieme, že chtelnické bratstvo vzniklo už skôr.²⁸ Spomínaný rok 1749 teda nie je rokom založenia miestneho

²⁸ Univerzitná knižnica v Bratislave, Kabinet rukopisov, starých a vzácných tlačí (ďalej UK), sign. Ms 785: *Matricula Almae Archiconfratemitatis S.P. Francisci Seraphici in Conventu*

arcibratstva, ale len začiatkom písania „novej kroniky“. Predpokladamé, že obyvatelia Chtelnice vstupovali do arcibratstva pri kláštore na Katarínke už krátko po jeho vzniku, po roku 1635.

Vyššie spomenutý album, ktorý sa zachoval vo františkánskom kláštore v Malackách s titulným listom, napísaným v latinčine, pochádza z roku 1709: „*Matricula Almae Archiconfraternitatis S.P. Francisci Seraphici in Conventu Eremi S. Catharinae Virg. et Mar. Concris et Directoris Suprafatae Archiconfraternitatis comparata Anno a partu Salutis MDCCIX.*“²⁹ Kniha, ktorá bola podľa exlibrisu uchovávaná vo Františkánskom kláštore v Malackách, sa však viazala ku kláštoru na Katarínke. Je zoznamom členov bratstva z obcí západného Slovenska a Považia. Obsahuje kompletný súpis členov z 53 obcí, resp. spoločenstiev z okolia, ako i jednotlivcov, ktorí dokonca pochádzali aj z iných častí dnešného Slovenska, Uhorska, z Moravy, Čiech či Rakúska. Tento súpis možno nájsť uplne v závere albumu.

Najstaršie záznamy tohto albumu pochádzajú z roku 1690 a najmladšie z 1773. Takmer pri každej obci figurujú mená starších členov, ktorí museli vstúpiť k pásikárom ešte predtým. Aj táto kniha z roku 1709 je teda len dodatočným súpisom členov bratstiev.

Medzi obyvateľmi Chtelnice museli pásikári existovať už pred rokom 1690, o čom svedčí krátke zoznamy (presne 27 mien) na začiatku súpisu, avšak bez udania presného roku. Zachované záznamy pochádzajú z rokov posledného desaťročia 17. storočia. Pravdepodobne došlo k ich spísaniu na podnet predstaveného kláštora Benigna Smrtníka, ktorý bol nielen direktorom bratstva, ale aj autorom príručky pre pásikárov, podľa ktorej mali žiť. Vyšla pod názvom *Poklad Serafínsky* v Žiline v roku 1691.³⁰ Bol to zrejme práve Benignus Smrtník (1650 – 1710), ktorý podnietil zhotovenie kompletného súpisu členov arcibratstva a i oživil záujem o vstup do tohto spoločenstva. V súvislosti s existenciou pásikárov v mestečku Chtelnica treba tiež poznamenať, že Benignus Smrtník venoval svoje dielo *Poklad Serafínsky* chtelnickému kňazovi a dekanovi Františkovi Wittingerovi (1684-1706). Nie je vylúčené, že Juraj Wittinger alebo Wittinger, zastávajúci po dlhé roky funkciu inšpektora miestneho bratstva, bol v nejakom príbuzenskom vzťahu s niektoľajším dekanom.

Eremi S. Catharinae Virg. et Man. Concris et Directoris Suprafatae Archiconfraternitatis comparata Anno a partu Salutis 1709, s. 27-39.

²⁹ UK, Ms 785; KOTVAN, Imrich. *Rukopisy Univerzitnej knižnice v Bratislave*. Bratislava : Univerzitná knižnica, 1970, s. 280-281, obr. XIII.

³⁰ BENIGNUS SMRTNÍK. *Poklad Serafínsky aneb Arcybratstva Pasku Prowaznjho Sw. Otca Františka WyWyssenost*. Žilina, 1691.

Organizácia a fungovanie Arcibratsva pásikárov v Chtelnici

Na titulnom liste albumu z chtelnickej fary sa dočítame, že konfraternita v Chtelnici bola v roku 1749 vedená bratom – pátronom Floriánom, z Rehole františkánov. Spomínaný brat Florián bratstvo nezaložil, ale bol len jeho duchovným správcom, direktorom tých bratstiev, ktoré boli pod patronátom kláštora na Katarínke. Jeho identita je zatiaľ v štádiu ďalšieho skúmania. V nekrológoch Mariánskej provincie³¹ sa objavujú viacerí františkáni s rehoľným menom Florián - *Florián Marsanyi* (+ 15.8.1750 na Sv. Kataríne), *Florián Voless/Veles* (+ 4. 8. 1766 v Malackách), *Florián Galovič* (+25. 5. 1803 v Trnave), *Florián Vertics* (+14.8.1806 v Bratislave), *Florián Somogyi* (+15. 8 1809 v Komárne). Pátra Floriána, ktorého spomína album chtelnických pásikárov, by sme zrejme najpravdepodobnejšie mohli stotožniť s Florianom Marsanyim, ktorý sa v tom čase nachádzal v kláštore na Sv. Kataríne a následne v roku 1750 tam i zomiera. Florián Voless/Veles pôsobil v kláštore v Malackách, evidujeme ho tu už v roku 1746³² a tuná i v roku 1766 zomrel. Páter Galovič, ako i Florián Vertics, či Florián Somogyi by zrejme boli primládí na funkciu direktora arcibratstva. O pôsobení Floriána Galoviča, rodáka z Chorvátskeho Grobu, v svätokatarínskom kláštore vieme vďaka súpisu o duchovných službách pátrov vykonaných v okolí kláštora z roku 1769 a rovnako figuruje v zozname pátrov zo svätokatarínskeho konventu z presne neuvedeného roku.³³ Súpis členov arcibratstva z Albumu z kláštora v Malackách nám tiež v identifikácii pátra Floriána nijako nepomáha, nakoľko v rokoch 1749 meno direktora nezmieňuje.

³¹ MVSР, ŠAB-MPF, inv. č. 930: inv. č. 871, s. 167: Nekrolog františkanov Mariánskej provincie z roku 1754: „Cathalogus Patrum et Fratum Aliae Provinciae Sanctae Mariae Hungariae in Domino defunctorum a tempore quo p piae memoriae Regem Belam IV. Fratres Minores sub Vexillo albo in Regnum Hungariae glorise introducti sunt in dies totius Anni industrioze digestus. Et pro Salubri Excitanda defunctorum in Domino patrum et Fratum memoria in Dies coram Venerabili Communitate Methodo inferius specificata legendus. Ac hunc pium in finem per omnes Aliae Provinciae Conventus distributus Anno 1754.“ Za upozornenie a pomoc pri identifikácii dakujem Mgr. Mariánovi Babirátovi z ŠA BA.

³² GAJDOŠ Vševlad. Františkánska knižnica v Malackách. In *V tichu kláštorov a knižníc*. Bratislava : Lúč, 2004, s. 54-55. ISBN 80-7114-491-6.

³³ MVSР, ŠAB-MPF, inv. č. 866: Hoci sa pod týmto inventárnym číslom evidujú „Výkazy o personálnom stave kláštora z r. 1786-1788,“ viaceré zoznamy obsahujú mená aj tých bratov, ktorí v čase zániku kláštora na Katarínke nepôsobili. Meno Floriána Galoviča sa nachádza práve na zoznamoch bez uvedenia bližšieho roku. V jednom zo zoznamov sa uvádzá, že mal toho času 50 rokov, z nich 31 rokov strávil v reholi. Podľa ďalšieho zoznamu bol v rokoch 1752 a 1753 v Šoproni a v roku 1754 v Bratislave.

Okrem direktora bratstva, sú dôležité i mená Jána Rožiča a Mikuláša Coloniho z Chtelnice. Prvý z nich sa pýsil označením *tatík*, teda otec, a druhý označením *víacetatík*. Bratstvo malo svojho inšpektora, ktorým bol Juraj (Georgius) Vittinger/Wittringer a funkciu notára zastával Jakub Fros. Bratstvá mali obvykle aj svojho prefekta, inšpektora alebo patróna a túto funkciu zvereovali buď miestnemu kňazovi alebo kaplánovi, čo nám potvrdzuje aj Juraj Fándly.³⁴ Juraj Vittinger nefiguruje medzi kňazmi v Chtelnici.³⁵ Vo funkcií notára sa objavil už pred rokom 1749. Vedenie si arcibratstvo volilo na dobu jedného roka. P. Čapkovič udáva, že ku voľbe dochádzalo spravidla cez októbu sviatku Sv. Františka (4.10). Voľba sa odohrávala počas slávnosti, ktorú Fándly označoval ako tzv. *obnówka*, teda obnova. Označovali sa aj ako *reformácie*.³⁶ Pisár v roku 1774 pri zapisovaní do albumu v Chtelnici uviedol aj dátum zápisu – 6. február, v nasledujúcich rokoch 8. február 1775, či 21. január 1777. Mohlo by ísť teda nielen o dátum zápisu ale i dátum obnovy. To by naznačovalo, že obnovy sa konali (minimálne v 70-tych rokoch 18. stor.) na začiatku roka. Pri vstupe došlo k zápisu mena do albumu, je však evidentné, že zoznam v jednotlivých rokoch zapisovala tá istá ruka. V roku 1773 sa objavuje medzi zoznamom pásikárov Chtelnice, i súpis obyvateľov susedných Dechtíc.

Kým kniha z Univerzitnej knižnice v Bratislave je cenným zdrojom informácií spred roku 1753, absentujú v nej zoznamy po roku 1773. Tie sa nám naopak zachovali v chtelnickom albume. Obe knihy sú akousi skladačkou a vzájomne sa tak dopĺňajú. Pri odpisovaní sa zrejme veľmi ľahko stalo, že niektoré mená zo zoznamu jednoducho vypadli, alebo boli uvedené v inom poradí. V albume z Univerzitnej knižnice vynechali v roku 1760 napríklad meno Emericus (Imrich) Krišlo. V chtelnickej knihe zasa úplne pozabudli dopísanie zoznamu z roku 1763, na základe čoho by sme chybne usudzovali, že toho roku nik nevstúpil do bratstva.

Prítomnosť chordigerov a iných arcibratstiev evidovali i zachované kanonické vizitácie farnosti Chtelnica. V 18. stor. fungovali v Chtelnici minimálne tri bratstvá – *Najsvätejšieho ruženca* (*Ss. Rosario*), *Najsvätejšej Sviatosti oltárnej* (*Ss. Sacramentii*) a *Konfraternita cordighierov* (*Cordigerorum*). Nájdeme

³⁴ FÁNDLY, *Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diábłom*, s. 412.

³⁵ Rímsko-katolícky farský úrad v Chtelnici: *Kanonická vizitácia mestečka Chtelnice v r. 1777*, s. 48, § XII; KVETÁNOVÁ, Ivana. Ako vyzerala Erdődyovská kaplnka v kaštieli v Chtelnici? (2. časť) In *Chtelniceké noviny*, 2018, č. 4, s. 12-13.

³⁶ GAJDOŠ, Kto je autor Hory zlatej serafínskej, s. 224.

o nich zmienku i vo vizitácií v roku 1777.³⁷ Vizitátor konštatuje, že nie je známe kedy a z povolenia akej autority Arcibratstvo pásikárov vzniklo. Najnovšie bol však potvrdený listinou z 15. decembra 1756 na generálnom vikariáte v Trnave. Doslovny prepis tejto listiny sa nám zachoval priamo v kronike arcibratstva. Ide o potvrdenie na žiadosť miestneho farára Jána Loviškoviča.

V chtelnickom alume nachádzame zapísaných spolu 1233 členov bratstva z Chtelnice, ženy majú prevahu, registrujeme 709 sestier, kym bratov bolo 524. Do štatistiky sme zarátali aj členov spred roku 1752 (99 mužských a 176 ženských členov). K 1233 členom z Chtelnice boli v roku 1773 z neznámeho dôvodu pripísaní aj obyvatelia zo susedných Dechtíc (24 bratov a 18 sestier). Po ich prirátaní k Chtelnčanom, evidujeme spolu 1275 mien (tab. 1). I tato hoci neúplná štatistika, kedže absentujú staršie albumy, prípadne niektoré mená pri zápisе mohli jednoducho uniknúť pozornosti pisára pri prepisovaní, potvrdzuje výsledky výskumu G. Tüskésa a I. É. Knappovej. Autori výhodnotili pásikárov ako najpočetnejšie bratstvo v Uhorsku, spomedzi ďalších rozšírených v období 17. a 18. stor.³⁸ Z ich výskumu vyplynulo, že najväčší rozkvet dosiahlo bratsvo v 3. dekáde 18. stor., práve toto obdobie album z Chtelnice nezachytáva. Avšak bude ho možné v budúcnosti konfrontovať s albumom uchovávaným v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Podľa albumu z rímsko-katolíckej fary v Chtelnici (tab. 1, graf 1) sa ukazovali ako úspešné počtom novoprijatých členov roky 1757 (41 členov), 1762 (až 73 členov), 1766 (61 členov), 1768 (53), rok 1771 (41 členov), mimoriany bol rok 1773, kedy sa zapísalo až 93 členov, 1775 (50 členov), 1778 (57 členov) a 1779 (45 členov). Je teda zaujímavým, že aj po istých cisárskych reštrikciách v roku 1773,³⁹ zaznamenalo bratstvo v Chtelnici prekvapivo vysoké počty zapísaných. Aj toto potvrdzuje, že Opaskové bratstvá i napriek obmedzeniam fungovali aj nadalej až do ich definitívneho zručenia Jozefom II. (1781-1782).

Ukazuje sa taktiež, že chordigeri mali väčšie zastúpenie vo vidieckom prostredí, resp. v menších mestečkách,⁴⁰ ku ktorým Chtelnica, ako aj iné obce zápisane v všeobecnom alume arcibratstva, rozhodne patria. Početnosť

³⁷ Rímsko-katolícky farský úrad v Chtelnici: *Kanonická vizitácia mestečka Chtelnice v r. 1777*, s. 16.

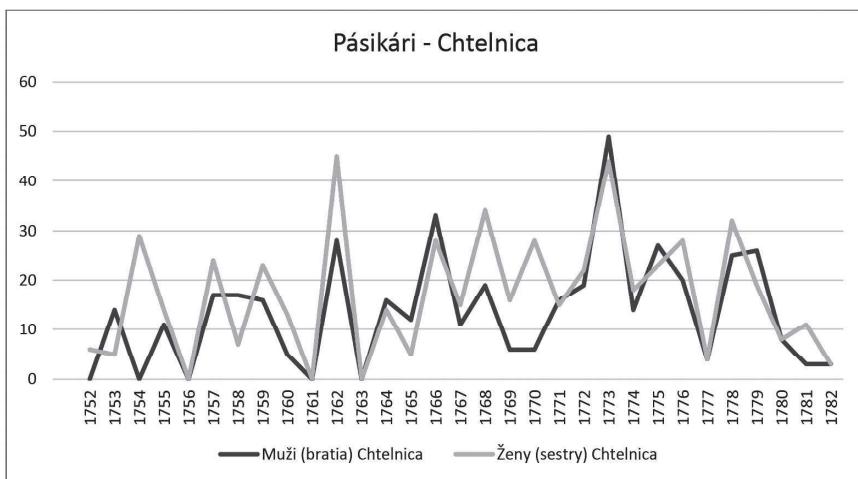
³⁸ TÜSKÉS - KNAPP, Bruderschaften in Ungarn im 17. und 18. Jahrhundert, s. 6, tab. 3, s. 7, tab. 4; KUŠNIRÁKOVÁ, Vplyv uhorských magnátov na obnovu katolíckej cirkvi a podobu ľudovej zbožnosti v prvej polovici 17. storočia, s. 109.

³⁹ Týkali sa schválenia novovzniknutých bratstiev, ktoré si vyžadovalo cisárské povolenie, obmedzenia vo okázałych procesiach a iných verejných prejavov aktivít bratstiev. TÜSKÉS - KNAPP, Bruderschaften in Ungarn im 17. und 18. Jahrhundert, s. 14-15.

⁴⁰ TÜSKÉS - KNAPP, Bruderschaften in Ungarn im 17. und 18. Jahrhundert, s. 9.

Tab. I Prehľad nových členov zapísaných v jednotlivých medzi rokmi 1752-1782 podľa albumu Bratislavá pásikárov mestečka Chtelecice

Arcibratstiev pásičárov potvrdzuje mimoriadnu evanjelizačnú čulosť francúzskánov. V niekoľkých prípadoch však prispeli k založeniu bratstiev pásičárov aj diecézni knázai a jezuiti.⁴¹ K atraktivite zaiste prispela aj prístupnosť členstva všetkým spoločenským vrstvám.

Graf. 1 Záujem o vstup do Bratstva pásičárov v rokoch 1752-1782 vo farnosti Chtelnica podľa albumu Bratstva pásičárov mestečka Chtelnice

Chordigeri z urodzených rodín

Aké bolo spoločenské zloženie členov Opaskového bratstva z Chtelnice? Na začiatku záznamu a v 60-tych rokoch sa objavujú pred niektorými menami skratky *N. D. (nobilis dominus/ domina)* alebo po slovensky *urodzený pán, urodzená pani*, eventuálne len *pán/pani*. V roku 1766 sa v zozname mužov vyskytuje *N. D.* Ján Pecsi, *dominus* Ján Dubniczky (panský špán), *dominus* Ján Jakoss. Medzi ženami by sme našli urodzené panie Evu Fereničovič, Kristínu Slováčku, Kláru Radiczkú. V roku 1765 vstúpila do arcibratstva urodzená panna Anna Maria Agnes Wlkovics, v roku 1766 domina Eva Jakoss,⁴² zrejme manželka Jána Jakossa. Ide pravdepodobne o príslušníkov zemianskeho sta-

⁴¹ TÜSKÉS - KNAPP, Bruderschaften in Ungarn im 17. und 18. Jahrhundert, s. 8, s. 10 tab. 6. Podľa výsledkov autorov, aktivita reholí pri zakladaní bratstiev, a to nielen Bratstva pásičárov, vrcholí medzi 1720 und 1750, kým v rokoch 1740 - 1770 narastá aktivita svetského kléru.

⁴² UK, Ms 785: 37 (40).

vu, alebo boli v službách správy panstva. Tak tomu bolo v prípade panského špána (dvorského) Jána Dubniczkého, ktorého fukciou bolo spravovanie panských majerov.

Vďaka albumu z Univerzitnej knižnice vieme, že medzi členmi boli i šľachtici a osoby urodzeného pôvodu, ktorí pod svojim odevom skrývali „konopné pásiky“. Medzi chtelnickými pásikármami bola zapísaná práve grófka Judita Amadé (1690), manželka Gabriela Erdődiho.⁴³ Za ich éry došlo k preštvavbe a rozšíreniu kostola na Katarínke. Pásikármami v Smoleniciach sa stali gróf Krištof Anton Erdődi a jeho manželka Zuzana (Mária) Pálffiová (1691),⁴⁴ Adam (Ladislav) a jeho brat, prípadne strýko Juraj Erdődi zo Smoleníc (1694).⁴⁵ Mimoriadnu zbožnosť a náklonnosť k františkánom prejavil aj Anton Erdődi, ktorý sa zapísal ku bratislavským terciárom.⁴⁶ Ku Chordigerom pri Kláštore Sv. Kataríny patril aj Ján Labšánský z Jablonice, jeho manželka Klára Pongrácová, ich syn Ladislav Labšánský (1695),⁴⁷ či Ladislavova dcéra Terézia Aponiová (1735).⁴⁸

Medzi pásikárimi z Vrbového sa objavili Juliana Aponi (1717), ako i viacerí členovia rodiny Révai: Alexej a Emerenciána, Julianna (1691),⁴⁹ Konštancia Révaiová a Baltazár Révai (1699),⁵⁰ starý otec známeho Mórca Beňovského. Révaiovci mali tiež blízko k reholi Sv. Františka. Ku františkánom vstúpil aj člen ich rodiny - František Alexej Révai (1716 - 1774). Vyrastal spolu so svojou sestrou, matkou Mórca Beňovského vo Vrbovom, a neskôr sa vyznamenal aj ako spisovateľ. V zozname nájdeme aj Žigmunda Révaia z Beckova (v zozname z r. 1699).⁵¹ O Žigmundovi Révaiovi sa dozvedáme aj vďaka donácií knihy, ktorú venoval pre svätotak्तárinskemu kláštoru v roku 1673.⁵² Zapísanú Katarínu Jakušič (Jakussith), možno zrejme stotožniť s man-

⁴³ UK, Ms 785: s. 18 (27).

⁴⁴ UK, Ms 785: s. 130 (218).

⁴⁵ UK, Ms 785: s. 130 (218) r. Zo záznamu nie je jasné, či ide o Juraja alebo Juraja Leopolda Erdődiho.

⁴⁶ MVSR, Slovenský Národný Archív (SNA), Ústredný archív rodu Erdődy, Náboženské a patronátne záležitosti, Lad. 47, fasc. 7, No. 1-44, s. 11: Prijatie Adama Erdődiho ku terciárom dňa 29. marca 1762. Diplom podpísaný Davidom Schiltmayerom, direktorom tretieho rádu Sv. Františka v Bratislave.

⁴⁷ UK, Ms 785: s. 337 (420).

⁴⁸ UK, Ms 785: s. 340 (422).

⁴⁹ UK, Ms 785: s. 48 (77).

⁵⁰ UK, Ms 785: s. 48 (77).

⁵¹ UK, Ms 785: s. (400) 581.

⁵² GAJDOŠ, Františkánska knižnica v Malackách, s. 54. Knihá, ktorej autorom je Henricus Engelgrave: Coeleste Pantheon, pars. I. Kolín 1658 s poznámkou: „Anno 1673 8 Junii ex liberalitate Magnifici Domini Sigismundi Revaij residentiae Beczkoviensi donatus est. Post con-

želkou (+1716) Ladislava Révaia z Beckova a švagriniú vyššie spomínaného Žigmunda. V zozname obce Koritné (1727-1756) sa v roku 1756 objavuje meno Juliany Revai, rodenej Bošáni⁵³, dcéry Mikuláša Bošaniho a jeho manželky Júlie Labšanskej.⁵⁴

Z ďalších zvučných mien spomenieme - Katarínu a Rozáliu Forgáčovú z Hlohovca (1706),⁵⁵ Emericu (Imricha) Ponrácu,⁵⁶ alebo Evu Tőkőliovú z Trenčína a mnohí iní. Práve Imrich Ponrác, ostrihomský kanonik a prepošt, podporil v roku 1696 reedíciu Zlatej hory serafínskej a údajne zastával aj funkciu rektora pásikárov v kláštore Sv. Kataríny.⁵⁷

Zbožná sestra Alžbeta Badová z Vrbového,⁵⁸ venovala v roku 1736 finančný dar (42 rýnskych dukátov) na Loretánsku kaplnku na Katarínke⁵⁹ a neskôr v roku 1756 400 zlatých, z ktorých putovala časť na údržbu Kaplnky Bolestnej Panny Márie na miestnom cintoríne vo Vrbovom.⁶⁰

Po zániku pásikárov

Dňa 10. decembra 1782 zrušil Jozef II. Arcibiskupstvá pásikárov v celej Habsburskej monarchii a ich majetok bol skonfiškovany. Dôvodom zrušenia bolo údajne zneužívanie odpustkov a výsad,⁶¹ alebo naopak, záujem o posilnenie štátnej pokladnice. Po zániku kláštora (v roku 1786) a rozistení pásikárov našiel chtelnický album, nové využitie. Miestny kňaz Ignác Kunst (Kunszt) ju začal od roku 1814 využívať ako *Liber Rationum Eccliesie Vittencensis*. Strany albumu poslúžili na zapisovanie príspevkov na kostol, kaplinky a sochy vo farnosti. Od 1813 do roku 1851 pribúdajú záznamy o daroch a donáciách, napr. na podporu farského kostola Sv. Trojice

⁵³ ventus s. *Catharinæ*. “Kniha naozaj figuruje v zozname kláštornej knižnice z roku 1766, medzi knihami zaradenými pod číslom 20, nachádzajúcimi sa v celých staršej budove kláštora, vid. MVSR, ŠABA-MPF: Inv. 469: *Inventarium Bibliotheca* 1766, s. 16.

⁵⁴ UK, Ms 785: s. 552.

⁵⁵ UK, Ms 785: s. 553.

⁵⁶ UK, Ms 785: s. 582.

⁵⁷ UK, Ms 785: s. 399 (580).

⁵⁸ GAJDOŠ, Kto je autor Hory zlatej serafínskej, s. 229.

⁵⁹ UK, Ms 785: s. 48 (77).

⁶⁰ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL): Magyar Kamara Archiviuma E 151: Acta eccl. Ordinum et monialum, a 12/44-45: Franciscanorum Conventus ad Sanctam Catharinam, Dechtice, f. 117), výpis kanonickej vizitácie vo Vrbovom – 27.10.1736.

⁶¹ BOSÁK, Ľubomír – KÝŠKA, Patrik. *Pamiatky Vrbového. Stavebné pamiatky, pamätníky a pamätné tabule v meste Vrbov*. Vrbov, 2002, s. 36. ISBN 80-968838-1-x.

⁶² ČAPKOVIČ, Bratstvo Pásikárov, s. 66; MATUĽOVÁ, *Kláštor sv. Kataríny pri Dechticiach*, s. 74.

(*Ecclesia oppidi Vittencz*), ďalej kostola Sv. Jána Krstiteľa (*Capella S. Ioannis Decolati*), Kaplnky Sedembolestnej Panny Márie na cintoríne (*Capella B. M. V. in Coemeterio*), Kaplnky Sv. Kríža smerom na Lopašov (*Capella S. Crucis versus Lopasó alebo in Colle Lopaso*). Nechýbajú i donácie na sochu Sv. Jána Nepomuckého (*ad Braxam/Bratam*), kaplnku Sv. Rócha ukrytú v lese pri pustovni (*Capella S. Rochi in Eremo*), sochu Panny Márie na námestí (*B.M.V. in Foro*), Kríž na Šteklínoch (*Statua S. Crucis in Steklin*). Podpora plynula aj na „*Xenodochium*“. Či išlo o prvú župnú nemocnicu, ktorá bola tá bola už v roku 1834 prestiahovaná do Nitry, ľažko povedať. Mohlo ísť i o hospic pre chudobných, chorých, či náhodných okoloidúcich. Zo záznamov možno zistiť, že na jednu dobročinnú vec sa dotácie zberali i po dobu až niekoľkých rokov.

Novoobjavený album Konfraternity Sv. Františka, ktorý sa po dlhé roky ukrýval zabudnutý na rímsko-katolíckej fare v Chtelnici, je dôležitým historickým prameňom k pamiatkam tak Chtelnice, jej obyvateľov, ako i história pásikárov pri kláštore na nedalekej Katarínke. Nález tohto zaujímavého dokumentu podciarkuje dôležitosť ochrany a uchovávania farských archívov. Mal by byť výstrahou pred ich likvidáciou, ktorá sa žiaľ deje.

Archívne pramene

Štátny archív v Bratislave (MVS, ŠABA):

Fond Mariánska provincia Františkánov, Inv. č. 929:

KÓŠA, Eugen. *Antiquarii Provinciae Sanctae Mariae in Hungaria Ordinis Minorum Sancti Francisci collectanea*. (1706-1774), s. 375.

BALOGH, Bernard. *Fratris Eugenii Kósa Antiquarii Provinciae Sanctae Mariae in Hungaria Ordinis Minorum Sancti Patris Nostri Francisci Strictioris Observantiae collectaneneorum, Patris Tertiae...*, Tom. II/3, (1774-1808), s. 6.

Fond Mariánska provincia Františkánov, Inv. č. 469:
Inventarium Bibliotheca 1766.

Fond Mariánska provincia františkánov, Inv. č. 871, s. 167:

Nekrolog františkanov Mariánskej provincie z roku 1754: “*Cathalogus Patrum et Fratum Almae Provinciae Sanctae Mariae Hungariae in Domino defunctorum a tempore quo piae memoriae Regem Belam IV. Fratres Minores sub Vexillo albo in Regnum Hungariae gloriæ introducti sunt in dies totius Anni industrioze digestus. Et pro Salubri Excitanda defunctorum in Domino patrum et Fratum memoria in Dies coram Venerabili Communitate Methodo inferius specificata legendus. Ac hunc pium in finem per omnes Almae Provinciae Conventus distributus Anno 1754.*“

Univerzitná knižnica v Bratislave (UK), Kabinet rukopisov, starých a vzácnych tlačí, sign. Ms 785:

*Matricula Almae Archiconfratemitatis S.P. Francisci Seraphici in Conventu Eremi S. Catharinae Virg. et Mar. Concris et Directoris Suprafatae Archiconfratemitatis comparata
Anno a partu Salutis 1709.*

Rímsko-katolícky farský úrad v Chtelnici:

Kanonická vizitácia Chtelnice z roku 1777, s. 48, § XII;

Slovenský Národný Archív (MVSR, SNA):

Ústredný archív rodu Erdődy, Náboženské a patronátne záležitosti, Lad. 47, fasc. 7, No. 1-44, s. 11: Prijatie Adama Erdődiho ku terciárom dňa 29. marca 1762. Diplom podpísaný Davidom Schiltmayerom, direktorom tretieho rádu Sv. Františka v Bratislave.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL), Budapešt:

Magyar Kamara Archiviuma E 151: Acta eccl. Ordinum et monialum, a 12/44-45: Franciscanorum Conventus ad Sanctam Catharinam, Dechtice, f. 117.

Literatúra

- BALASOVITS, Odoricus. *Brevis historia conventuum ordinis S. Francisci Seraphici reformatae provinciae ex authenticis fontibus in archivio provincie existentibus deducta.* Posonia, 1869, s. 184-185.
- BENIGNUS SMRTNÍK. *Poklad Serafinsky aneb Arcybratstva Pasku Prowaznjho Sw. Otca Františka WýWyszenost.* Žilina, 1691.
- BODORIKOVÁ, Silvia – URMINSKÝ, Jozef. Kostrový hrob z presbytéria zaniknutého kostola sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach (okr. Trnava). In *Slovenská Antropológia* 2007, roč. 10, č. 2, s. 4-10. ISBN 1336-5827.
- BODORIKOVÁ, Silvia – KVETÁNOVÁ, Ivana – SLIVKA, Michal. Nové kostrové nálezy zo zaniknutého kostola sv. Kataríny pri Dechticiach (okr. Trnava, Slovensko). In *Slovenská Antropológia*, 2008, roč. 11, č. 1, s. 14–19. ISBN 1336-5827.
- BOSÁK, Lubomír – KÝŠKA, Patrik. *Pamiatky Vrbového. Stavebné pamiatky, pamätníky a pamätné tabuľe v meste Vrbová.* Vrbová, 2002, s. 36. ISBN 80-968838-1-x.
- ČAPKOVIČ, Pius. Bratstvo Pásikárov. In *Františkánsky obzor.* Žilina, 1941/42, roč. 8, č. 1, s. 9-67.
- ČIČO, Martin – KALINOVÁ, Michaela – PAULUSOVÁ, Silvia et al. *Kalvárie a krížové cesty na Slovensku.* Bratislava, 2002, s. 140-141. ISBN: 80-968632-1-5.
- DUBOVSKÝ, Ján Milan. Cirkevné dejiny obce Dechtice. In ŠIMONČIČ, Ignáč (eds.). *Dechtice - K dejinám R. Kat. Farnosti. 840. Výrocie Kostola Všetkých svätých.* Dechtice, 2012, s. 57.
- GAJDOŠ, Vševlad Jozef. Kto je autor Hory zlatej serafínskej. In *V tichu kláštorov a knižníc.* Bratislava : Lúč, 2004, s. 221-230. ISBN 80-7114-491-6.
- GAJDOŠ Vševlad. Františkánska knižnica v Malackách. In *V tichu kláštorov a knižníc.* Bratislava : Lúč, 2004, s. 54-55, ISBN 80-7114-491-6.
- FÁNDLY, Juraj. *Dúwerná zmlúwa mezi mníchom a diáblom.* Bratislava, 1789, s. 415-417.
- KADLEČÍK, František Mária. *Kostol a kláštor Sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach v prameňoch Ústredného archívu rodu Erdődy.* Nepublikovaný rukopis, prednáška počas

- konferencie 400. výročia založenia kláštora Sv. Kataríny Alexandrijskej. Chtelnica, 17.11.2018.
- KOTVAN Imrich. *Rukopisy Univerzitnej knižnice v Bratislave*. Bratislava : Univerzitný knižnica, 1970, s. 280-281, obr. XIII.
- KUŠNIRÁKOVÁ, Ingrid. Vplyv uhorských magnátov na obnovu katolíckej cirkvi a podobu ľudovej zbožnosti v prvej polovici 17. storočia. In Federmayer Frederik a kol. *Magnátske rody v našich dejinách 1526-1948*. Martin : Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2012, s. 95-112. ISBN 978-80-970196-6-2.
- KVETÁNOVÁ, Ivana – SLIVKA, Michal. *Archeologický výskum Dechtice - Kláštor sv. Kataríny Alexandrijskej „Katarínka“ (júl - august 2007)*. Výskumná správa, Filozofická fakulta Univerzity Komenského. Bratislava, 2007.
- KVETÁNOVÁ, Ivana. Ako vyzerala Erdődyovská kaplnka v kaštieli v Chtelnici? (2. časť). In *Chtelnické noviny*. 2018, č. 4, s. 12-13.
- MATULOVÁ, Martina. *Kláštor sv. Kataríny pri Dechticiach*. Diplomová práca. Univerzita Komenského v Bratislave : Katedra slovenských dejín, Bratislava, 2003, s. 23.
- MOLNÁROVÁ, Katarína. *Analýza kostrových pozostatkov z prikostolných cintorínov v Lehniciach (okr. Dunajská Streda), na „Katarínke“ (okr. Trnava) a v Gáni (okr. Galanta)*. Rigorózna práca. Univerzita Komenského v Bratislave : Prírodovedecká fakulta. Bratislava, 2012, s. 34-64.
- Sommario dell'indulgenze, gracie, stationi, et tesori spirituali. Concessi dalla Santità di Papa Sisto Quinto alla venerabile Archiconfraternità d'Assisi et alla fraternità del Cordone del Serafico Padre S. Francesco, ereta nella Chiesa delli R. Padri Conuentuali di esso Santo in Cremona*. Cremona 1597, [cit. 8.1.2019]. Dostupné na internete: <<https://cordigerisanfrancesco.blogspot.com/search/label/Cordigerato>>
- ŠIMONČIČ, Jozef. Kostol a kláštor Sv. Kataríny v Dechticiach. In *Vlastivedný časopis*, 1989, č. 4, s. 161 – 166.
- ŠIMONČIČ, Jozef. Kostol a kláštor Sv. Kataríny. In *Mojej Trnavy. K dejinám Trnavy a okolia*. Trnava : B Print, 1998, s. 346. ISBN 80-967935-1-9.
- TÜSKÉS, Gábor - KNAPP, Ilona Éva. Bruderschaften in Ungarn im 17. und 18. Jahrhundert. In *Bayerisches Jahrbuch für Volkskunde. Institut für Volkskunde*. München, 1992, s. 1-25.
- ŽUFFOVÁ, Jaroslava. *Ruina Kostola a Kláštora sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach, tzv. Katarínka. Architektonicko-historický výskum, 2. Etapa. Výskum situácií odkrytých archeologickým výskumom*. Rukopis. Bratislava, 2011. s. 25 – 27.

Obrazová príloha

- Obr. 1 Františkánsky kláštor a kostol Sv. Kataríny Alexandrijskej pri Dechticiach
- Obr. 2 Agostino Carraci: Sv. František z Assisi odovzáva cingulá zástupu veriacich, rytina 1586
- Obr. 3 Sv. František z Assisi a pásičari (Sommario dell'indulgenze... Cremona 1597)
- Obr. 4 Kniha arcibratstva pásičarov alebo album z Chtelnice
- Obr. 5 Kovanie s vyobrazením stigmatizácie Sv. Františka
- Obr. 6 Titulný list albumu

S U M M A R Y

Some of the inhabitants from Chtelnica (Slovakia, district Piešťany, originally Dobrá Voda-manor) have decided to become the members of layman Franciscan Order. They founded the local Chtelnica's community and therefore joined the Archconfraternity of the Cord of St. Francis (The Cordbearers of St. Francis), which was created at the Monastery of St Catherine of Alexandria near of Dechtice (Slovakia, originally Dobrá Voda-manor, district Trnava). We could obtain more information about the local Archconfraternity of the Cordbearers (Chordigers), thanks to a newly discovered register book of the members (so-called album). This unique book has been preserved in the Archive of Roman Catholic Parish at Chtelnica and it is displayed at the Museum in the Castle of Chtelnica.

The Archconfraternity of the Cordbearers was established at St. Catherine's Monastery (so called and well known as Katarínka) in 1635, only 17 years after the foundation of this franciscan monastery. The name of Cordbearers (Chordigers) came from the usage of a rope belt (hempen and plaited) worn by the members under their robes (lat. *chorda* or *corda*). This kind of belt should have reminded a cingulum used by monastic order. The members made a commitment to do the good deeds, charity, benevolence, help for the neighbors and the sick or to assist at funerals. They had to avoid drunkenness and pray their intended prayers every day. The Archconfraternity had many of branches wide-spread in the territory within southwestern Slovakia. Every community had a special list of its members written down in the register book - an album covered by red velvet. The applicant for a membership of Archconfraternity checked in with the local superiors - „father“ or „mother“ of the local confraternity, they presented the candidates to other members of community. After acceptance of the new members, they took part on an initiation ceremony, where they received a typical rope belt, which was consecrated by a Archconfraternity's director. Thereafter the names of the new members were registered in the album. The Chordigers met regularly at St. Catharine's Monastery every month on 1st Sunday after a new moon. The Album or Register book from Chtelnica is covered in a characteristic red velvet and is decorated by a metal book fitting with a figure of Saint Francis of Assisi receiving the Stigmata (fig. 3). On the title page we can find a name of Franciscan friar Pater Florian, who was a director of Archconfraternity in 1749. The year 1749 indicated on the first page does not mean a foundation of community, but only beginning of the new volume of the registry book. The exact date of foundation is unknown. List of members (together 1275, including 42 members from Dechtice) was divided into a register of male fellows - the brothers (17 pages) and register of female fellows - the sisters (22 pages). The registry includes the also family names they have lived through the centuries and are still used in Chtelnica. There was a special member from the aristocratic family registered in the Chtelnica's album - the countess Judita Amadé, widow of Gabriel Erdődi. At last the Archconfraternity in the all Monarchy was abolished by the Emperor Joseph II. in 1782. After the extinction of Archconfraternity at Chtelnica the register book was reused as a registry of the donations for the parish church, chapels, statues at Chtelnica (1813 - 1851). This newly discovered register book became a part of rarely preserved albums. Certainly, it is a very important supplement of general register book of all members of Archconfraternity of the Cordbearers, which was created at St. Catherine's Monastery (created in 1709, saved at The University Library in Bratislava – Cabinet of historical manuscripts).